

SKUPŠTINA CRNE GORE
Odbor za ljudska prava i slobode
Br. 00-63-8/13-13/
Podgorica, 29. jun 2013. godine

SKUPŠTINI CRNE GORE

PODGORICA

Na osnovu čl. 69, 75 i 77 stav 2 Poslovnika Skupštine Crne Gore, Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore sa Devete i Nastavka devete sjednice, održanih 30. aprila i 17. maja 2013. godine, podnosi Skupštini

IZVJEŠTAJ O KONTROLNOM SASLUŠANJU NACIONALNOG KOORDINATORA ECRI-ja ZA CRNU GORU (POMOĆNICE MINISTRA ZA LJUDSKA I MANJINSKA PRAVA)

TEMA KONTROLNOG SASLUŠANJA: „POŠTOVANJE OBAVEZA CRNE GORE U DIJELU PREPORUKA DATIH U IZVJEŠTAJU ECRI-JA O CRNOJ GORI, OD FEBRUARA 2012. GODINE“

REALIZUJUĆI PLAN AKTIVNOSTI ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE ZA 2013. GODINU, sačinjen na osnovu:

- Izveštaja Evropske komisije o napretku Crne Gore za 2012. godinu,
- Programa rada Vlade Crne Gore za 2013. godinu, usvojenog 31. januara 2013. godine, kao i
- Jednog broja nerealizovanih aktivnosti iz Plana aktivnosti Odbora za ljudska prava i slobode za 2012. godinu,

Odbor za ljudska prava i slobode je, na osnovu prethodno jednoglasno donijete Odluke, **na Nastavku devete sjednice**, održao Kontrolno saslušanje Nacionalnog koordinatora ECRI-ja za Crnu Goru, pomoćnice ministra za ljudska i manjinska prava, shodno čl. 62 i 75 Poslovnika Skupštine Crne Gore u cilju pribavljanja informacija o do sada postignutom na implementaciji **dvije ključne Preporuke**, koje je ECRI uputio Crnoj Gori za koje zahtijevaju prioritetnu implementaciju, a koje će biti predmet provjere između dva redovna monitoringa (prelazne provjere).

Sjednici kojom je predsjedavao dr Halil Duković, predsjednik Odbora, su prisustvovali: Husnija Šabović, doc. dr Srđa Popović, Kemal Zoronjić, Snežana Jonica i mr Dritan Abazović. Sjednici nijesu prisustvovali poslanici: dr Ljiljana Đurašković, zamjenica predsjednika Odbora, dr Izet Bralić, Ljerka Dragičević, dr Novica Stanić i dr Radovan Asanović.

Rad sjednice pratili su predstavnici medija.

Na Kontrolno saslušanje, shodno članu 67 stav 2 Poslovnika Skupštine, po pozivu su prisustvovali: Blanka Radošević- Marović, nacionalni koordinator ECRI-ja za Crnu Goru, Šučko Baković, zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Ljilja Đonaj, predstavnik Uprave policije, mr Siniša Bjeković, rukovodilac Centra za ljudska prava Pravnog fakulteta i član ECRI-ja iz Crne Gore, Nemanja Tepavčević, predstavnik Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori, Milena Čeranić, predstavnik Misije OEBS-a u Crnoj Gori, Dejan Obradović, predstavnik UNHCR-a, Benjamin Perks, šef Misije UNICEF-a u Crnoj Gori i Milan Radović, koordinator Programa „Ljudskih prava“ u NVO „Građanska alijansa“.

Kratko podsjećanje na aktivnosti Odbora za ljudska prava i slobode

Polazeći od navoda

- iz Izvještaja Evropske komisije o napretku Crne Gore za 2012. godinu,
- kontinuiranih aktivnosti u 2011. i 2012. godini na ovu temu:

-8. februara 2011. godine razgovarao sa članovima Delegacije Evropske komisije za borbu protiv rasizma i netolerancije Savjeta Evrope (ECRI) u vezi četvrte runde monitoringa po zemljama članicama Savjeta Evrope, a u okviru koje je bila prva posjeta Crnoj Gori od 7. do 10. februara 2011. godine,

-3. juna 2011. godine posjetio je Kamp Konik I i II i u prostorijama Crvenog krsta održao Sastanak sa predstavnicima Koordinacionog odbora za realizaciju aktivnosti Vlade u vezi s Akcionim planom trajnog rješavanja pitanja interno raseljenih lica koja borave u Kampu Konik I i II, predstavnicima relevantnih institucija zaduženih za rješavanje pitanja raseljenih i interno raseljenih lica koja borave u Kampu Konik I i II i predstavnicima međunarodne zajednice,

-27. jula 2011. godine, umjesto planiranog kontrolnog saslušanja Ministra rada i socijalnog staranja, na 44. sjednici, **razmotrio Informaciju o aktivnostima Vlade Crne Gore u vezi sa trajnim rješavanjem pitanja raseljenih i interno raseljenih lica koja borave u Kampu Konik I i II**, i s tim u vezi Odbor je podnio Skupštini Izvještaj sa predlogom zaključka (14 tačaka), koji je podijeljen poslanicima 24. saziva,

-7. marta 2012. godine, na 66. sjednici **razmotrio Izvještaj Evropske komisije za borbu protiv rasizma i netrpeljivosti Savjeta Evrope (ECRI)** o Crnoj Gori i da je na samoj sjednici rasprava najvećim dijelom vođena o statusu raseljenih i interno raseljenih lica u Crnoj Gori, sa posebnim osvrtom na Kamp Konik. Odbor je podnio Skupštini Izvještaj o razmatranju Izvještaja ECRI-ja o Crnoj Gori sa predlogom zaključka (16 tačaka), koji je podijeljen poslanicima 24. saziva, a

-25. juna 2012. godine, na 74. sjednici **održao Kontrolno saslušanje** potpredsjednika Vlade Duška Markovića, koga je, po njegovom ovlaštenju kao Koordinatora Koordinacionog odbora za praćenje realizacije Strategije za trajno rješavanje pitanja raseljenih i interno raseljenih lica, sa posebnim osvrtom na Kamp Konik I i II, na sjednici Odbora zastupao direktor Zavoda za zbrinjavanje

izbjeglica, **Željko Šofranac**, dr Suada Numanovića, ministra rada i socijalnog staranja, koga je po ovlaštenju, zastupala **Remzija Ademović**, pomoćnica ministra i ministra unutrašnjih poslova, **Ivana Brajovića**,

- **kao i dvije ključne Preporuke**, koje je ECRI uputio Crnoj Gori za koje zahtijevaju prioritetnu implementaciju, a koje će biti predmet provjere između dva redovna monitoringa (prelazne provjere) i to:

1. ECRI preporučuje da vlasti ojačaju inicijalnu i kontinuiranu obuku policije, državnih tužilaca, advokata i sudija o pitanjima vezanim za ravnopravan tretman i nediskriminaciju, krivične odredbe koje su na snazi, a odnose se na rasizam i rasnu diskriminaciju i na to kako se prepoznaje rasistička motivacija krivičnog djela.

2. ECRI snažno preporučuje da crnogorske vlasti, nakon pune i otvorene konsultacije sa ljudima na koje se to odnosi, pronadu standardni smještaj na raznim mjestima u gradu ili zemlji za stanovnike Konika, pripadnike RAE populacije i da zatvore taj Kamp.

Proces provjere između dva redovna monitoringa za ove dvije preporuke ECRI će sprovesti najkasnije dvije godine nakon objavljivanja ovog izvještaja,

Odbor je realizovao **šestu aktivnost** utvrđenu Planom aktivnosti Odbora za ljudska prava i slobode za 2013. godinu.

U smislu tehnike, pozvanih učesnika, prisustva NVO-a, koja sprovodi monitoring nad radom Odbora za ljudska prava i slobode, Odbor je, na predlog Predsjednika Odbora, održao Kontrolno saslušanje po prethodno utvrđenom scenariju i metodologiji, sačinjenom na osnovu iskustava stečenih na seminarima i obukama u Bečićima novembra 2007. godine i septembra 2008. godine na Cetinju, koje je **Nacionalni demokratski institut (NDI)** realizovao sa poslanicima i sekretarima odbora, a koje je Odbor primijenio kod prethodno održanih kontrolnih saslušanja.

U skladu sa članom 75 Poslovnika, o Odluci za Kontrolno saslušanje obaviješteni su Predsjednik i tri Potpredsjednika Skupštine.

Kontrolno saslušanje je održano po odredbama člana 75, 76 i 77 Poslovnika Skupštine Crne Gore.

Član 75

Radi pribavljanja informacija i stručnih mišljenja o pojedinim pitanjima iz svog djelokruga, kao i o pojedinim pitanjima utvrđivanja i sprovođenja politike i zakona ili drugih aktivnosti Vlade, organa državne uprave i drugih organa i organizacija koji, na osnovu zakona, Skupštini podnose izvještaj o radu i stanju u pojedinim oblastima, koja izazivaju nejasnoće, dileme ili principijelna sporenja, u cilju razjašnjenja tih pitanja, nadležni odbor može pozvati na sjednicu odgovornog predstavnika ovih organa i organizacija i od njega tražiti da se izjasni o tim pitanjima (u daljem tekstu: kontrolno saslušanje).

Odluku o kontrolnom saslušanju donosi odbor većinom glasova ukupnog broja članova.

Jednom u toku redovnog zasjedanja Skupštine, odbor donosi odluku o kontrolnom saslušanju, na zahtjev jedne trećine članova odbora, sa jednom temom dnevnog reda.

O odluci za kontrolno saslušanje predsjednik odbora obavještava predsjednika i potpredsjednika Skupštine i, u pisanoj formi, poziva lice za saslušanje i obavještava ga o pitanjima koja su predmet saslušanja i od njega može zahtijevati da svoje mišljenje i stavove dostavi i u pisanoj formi.

Pozvani ovlašćeni predstavnici državnih organa dužni su da se odazovu pozivu za kontrolno saslušanje.

Član 76

Za vrijeme kontrolnog saslušanja članovi odbora mogu postavljati pitanja licu pozvanom za saslušanje samo u vezi sa temom saslušanja.

Na sjednici odbora može se voditi rasprava sa licem koje daje informacije, ako je to neophodno da bi se raspravila i pojasnila konkretna pitanja i činjenice.

O potrebi otvaranja rasprave iz stava 2 ovog člana, vremenu njenog trajanja i učešću pojedinog člana odbora odlučuje odbor, s tim što se mora omogućiti da učestvuje u raspravi po jedan član odbora iz svakog poslaničkog kluba, koji to želi.

Član 77

Kontrolno saslušanje, po pravilu, snima se fonografski, odnosno o istom se vode bilješke, a tehničke i druge ispravke mogu se vršiti samo u dogovoru i uz saglasnost lica čija izjava je u pitanju.

Odbor sačinjava i dostavlja Skupštini izvještaj o kontrolnom saslušanju, koji sadrži suštinu izlaganja, a može predložiti i odgovarajući zaključak ili drugi akt.

Članovi Odbora su se saglasili sa predlogom Predsjednika Odbora:

- da Kontrolno saslušanje traje dva sata, pri čemu će Nacionalni koordinator ECRI-ja za Crnu Goru, gđa Blanka Radošević-Marović, pomoćnica ministra za ljudska i manjinska prava, podnijeti uvodno izlaganje na temu Kontrolnog saslušanja: "Poštovanje obaveza Crne Gore u dijelu Preporuka datih u izvještaju ECRI-ja o Crnoj Gori, od februara 2012. godine", u trajanju od 15 minuta.

-Nakon toga, slijede izlaganja lica pozvanih da učestvuju na sjednici u skladu sa članom 67 stav 2 Poslovnika Skupštine (po pet minuta), ukoliko žele da saopšte dodatne podatke i informacije.

-Nakon uvodnih izlaganja, poslanici imaju mogućnost da postave pitanja Nacionalnom koordinatoru ECRI-ja za Crnu Goru, pri čemu njen odgovor može da traje do pet minuta.

-Radi dodatnih pojašnjenja poslanici mogu postaviti potpitanje na koje odgovor može da traje do tri minuta.

-Pitanja i potpitanja mogu se postavljati samo u vezi sa temom saslušanja.

*****

U dvosatnom Kontrolnom saslušanju, na osnovu izloženog, postavljanjem pitanja, odgovorima i komentarima, članovi Odbora su dobili najveći dio odgovora i podataka o postignutom na implementaciji Preporuka ECRI-ja od strane nadležnih organa. Zbog obimnosti informacija sa kojima su nadležni organi raspolagali, a zbog ograničenog vremena trajanja Kontrolnog saslušanja, odlučeno je da se te informacije, koje nijesu saopštene na sjednici dostave Odboru i da budu dio izvještaja koji će Odbor sačiniti.

Nacionalni koordinator ECRI-ja za Crnu Goru, pomoćnica ministra za ljudska i manjinska prava, Blanka Radošević- Marović je saopštila da ona koordinira i prikuplja informacije od nadležnih državnih organa o tome šta su preduzeli po pitanju ispunjavanja Preporuka ECRI-ja, a da državni organi, u dijelu svoje nadležnosti i ovlašćenja, preduzimaju konkretne aktivnosti, naglašavajući da je međusektorska saradnja u cilju rješavanja ovih pitanja neophodna. Podsjetila je na saradnju Ministarstva za ljudska i manjinska prava sa Ministarstvom prosvjete u realizaciji brojnih seminara i obuka i istakla da se podrazumijeva da i druga ministarstva i državni organi generalno saraduju, u mjeri neophodnoj za realizaciju zajedničkih ciljeva.

Nacionalni koordinator ECRI-ja za Crnu Goru (pomoćnica ministra za ljudska i manjinska prava) je saopštila ključne podatke i informacije o Evropskoj komisiji za borbu protiv rasizma i netolerancije Savjeta Evrope (ECRI).

ECRI je formiran na Samitu šefova država i vlada država članica Savjeta Evrope, održanom 9.oktobra 1993. godine. Članove ECRI- ja biraju vlade država članica Savjeta Evrope i član ECRI-ja iz određene države ne može biti u delegaciji ECRI-ja koja prati stanje u njegovoj državi. Svaka država članica Savjeta Evrope predlaže po jednog člana ECRI-ja, iz reda stručnjaka u oblasti ljudskih

prava. ECRI vrši stalni monitoring nad zemljama članicama Savjeta Evrope, dolazi u kontakt posjete zemlji prilikom kojih se sastaje sa predstavnicima državnih organa, nezavisnih institucija i civilnog društva, nakon čega sačinjava nacrt izvještaja, čime počinje povjerljivi dijalog sa vlastima, a nakon dostavljanja primjedbi i sugestija od strane države, slijedi njegovo usvajanje i dostavljanje državi na koju se odnosi. Najčešće nakon dvije godine od objavljivanja Izvještaja, ECRI upućuje dopis državi i zahtijeva dostavljanje informacija o realizaciji preporuka, posebno ključnih za koje se zahtijeva prioritarna implementacija, a koje su predmet provjere između dva redovna monitoringa.

S tim u vezi, očekuje se da ECRI uskoro takav zahtjev uputi i Crnoj Gori. Nakon pribavljanja neophodnih podataka, ECRI piše dokument o načinu i stepenu implementacije prethodno datih preporuka.

ECRI kontinuirano prati stanje u zemljama članicama Savjeta Evrope. Podsjećamo da je ECRI nakon požara u Kampu Konik I i II, u julu 2012. godine uputio zahtjev Crnoj Gori da dostavi informacije o tome šta je preduzeto u cilju rješavanja ovog problema, o čemu su blagovremeno obaviješteni, nakon čega su upućene pohvale Crnoj Gori.

Izvještaj ECRI-ja o Crnoj Gori raznoliko je strukturiran, jer je mandat ECRI-ja neograničen što je jedno od najvećih dostignuća ovog tijela Savjeta Evrope. Izvještaj ECRI-ja sadrži čitav spektar preporuka i mjera koje treba preduzeti u upravno-pravnoj, građansko-pravnoj i krivično-pravnoj oblasti. Za pohvalu je da je Crna Gora ratifikovala značajan broj međunarodnih dokumenata i donijela čitav niz zakona kojima je regulisala oblast ljudskih prava. Takođe, Crna Gora će tekućom reformom pojedinih zakona, prvenstveno Zakona o zabrani diskriminacije kojim će biti ustanovljen i standard rasne diskriminacije u skladu Preporukom ECRI-ja broj 7, učiniti značajne korake na ispunjavanju preporuka ECRI-ja. Značajno je i djelovanje Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, a koordinacija svih državnih organa je neophodna. Obuke treba da budu kontinuirane za sve nosioce pravosudnih funkcija, kao i za policiju, a potrebna je i specijalizacija u ovoj oblasti, kao i kvalitetnija implementacija usvojenog zakonodavstva.

Kada je riječ o Kampu Konik, osim dislokacije Kampa, veoma je važno da se pripadnicima RAE populacije obezbijede elementarni uslovi za život u gradu i ostalim mjestima gdje budu živjeli. Obrazovanje pripadnika RAE populacije je veoma važno i ciljna grupa treba da budu roditelji djece pripadnika RAE populacije, kako bi se kod njih formirala svijest o tome da su njihova djeca u obavezi da pohađaju škole, čime bi se vremenom i poboljšao položaj cjelokupne populacije.

ECRI osim što daje preporuke u cilju rješavanja problema i sam vrlo često se uključuje u njihovo rješavanje pa će se 1. oktobra 2013. godine u Crnoj Gori održati Okrugli sto na temu "Sudska implementacija međunarodnih standarda u oblasti diskriminacije", što će biti dobra prilika za dodatnu edukaciju sudija, tužilaca i ostalih zaposlenih u pravosuđu o implementaciji međunarodnih standarda u našoj praksi. Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore je izašao u susret i prihvatio da bude jedan od organizatora predstojećeg okruglog stola, a učesnicima sjednice Odbora je upućen poziv da daju predloge i sugestije u cilju što kvalitetnije organizacije najavljenog okruglog stola.

U vezi sa **prvom Preporukom** ECRI-ja kojom: „ECRI snažno preporučuje da crnogorske vlasti, nakon pune i otvorene konsultacije sa ljudima na koje se to odnosi, pronađu standardni smještaj na raznim mjestima u gradu ili zemlji za stanovnike Konika, pripadnike RAE populacije i da **zatvore taj Kamp**“,

- 28. jula 2011. godine Vlada Crne Gore usvojila Strategiju za trajno rješavanje pitanja raseljenih i interno raseljenih lica u Crnoj Gori, a shodno Akcionom planu predviđeno je stambeno zbrinjavanje ovih lica kroz Regionalni stambeni program i IPA 2011. Kroz Nacionalni stambeni program za Crnu Goru, predviđeno je obezbjeđenje sredstava za rješavanje stambenog pitanja za 6.063 lica (1.177 domaćinstava) koja spadaju u najranjivije kategorije, a smješteni su u neformalnim kolektivnim centrima. Ovim programom predviđena je gradnja 97 stambenih jedinica, isporuka građevinskog materijala za 120 stambenih jedinica, gradnja 60 montažnih kuća i 90 smještajnih jedinica u Domu starih u Pljevljima. Ukupna vrijednost projekta je 27.696 miliona eura, a kontribucija države je 15%. Nacionalni stambeni projekat sprovodiće se u 13 crnogorskih opština (Berane, Andrijevica, Podgorica, Ulcinj, Nikšić, Budva, Rožaje, Plav, Herceg Novi, Bar, Danilovgrad, Tivat, Pljevlja) i značajno će doprinjeti zatvaranju Kampa Konik i ostalih kolektivnih centara za smještaj raseljenih i interno raseljenih lica.

Takodje, Crna Gora je korisnik projekta IPA 2011 „Identifikovanje trajnih rješenja za interno raseljena lica i stanovnike Kampa na Koniku“ čiji je cilj obezbjeđivanje trajnih i održivih rješenja za pripadnike RAE populacije i ostala interno raseljena lica koja žele da se integrišu u Crnoj Gori ili da iskoriste pravo na dobrovoljni povratak u zemlju porijekla. Projekat sadrži komponente koje se odnose na izgradnju 90 stambenih jedinica i izgradnju višenamjenskog centra, socijalnu integraciju, tehničku pomoć i dobrovoljni povratak, a kroz Projekat Regionalnog stambenog programa biće obezbijedena realizacija 42 stambene jedinice.

U vezi sa **drugom Preporukom** ECRI-ja kojom „ECRI preporučuje da vlasti ojačaju inicijalnu i kontinuiranu **obuku** policije, državnih tužilaca, advokata i sudija o pitanjima vezanim za ravnopravan tretman i nediskriminaciju, krivične odredbe koje su na snazi, a odnose se na rasizam i rasnu diskriminaciju i na to kako se prepoznaje rasistička motivacija krivičnog djela“, Blanka Radošević-Marović je saopštila da je jedan od prioriteta u reformi policije jačanje administrativnih kapaciteta na svim nivoima. Osnovna obuka na Policijskoj akademiji sadrži i obuke iz oblasti ljudskih prava, etike i rada policije u multietničkoj zajednici. Istakla je da je Ministarstvo za ljudska i manjinska prava godišnjim planom edukacije iz oblasti zabrane diskriminacije obuhvatilo brojna lica zaposlena u svim jedinicama Uprave policije, u cilju jačanja svijesti, senzibiliteta i osposobljavanja za postupanje u vezi sa slučajevima diskriminacije. Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je, uz pomoć Misije OEBS-a, realizovalo ciklus seminara koji sadrži pet pojedinačnih seminara i radionica, od opšteg pravnog okvira za zaštitu od diskriminacije do pojedinih oblika diskriminacije. Nakon pohađanja svih obuka i aktivnog učešća na seminarima i radionicama polaznici su dobili sertifikate. Istakla je da je Centar za obuku nosilaca pravosudnih funkcija realizovao 12 obuka. Podsjetila je da je pripremljen Predlog zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika kojim se kao otežavajuća okolnost za odmjerenje kazne cijeni činjenica ako je krivično djelo učinjeno iz razloga rasne diskriminacije.

U vezi sa **obukama**, prema podacima Centra za obuku nosilaca pravosudnih funkcija, obuke je pohađao i određeni broj advokata, iako u manjoj mjeri od ostalih nosilaca pravosudnih funkcija. Ne postoji precizan plan edukacija na godišnjem nivou za nosioce pravosudnih funkcija, ali se njegova izrada planira u narednom periodu.

Značajni naponi se ulažu i preduzimaju brojne aktivnosti kako bi se ispunila Preporuka ECRI-ja koja se odnosi na desegregaciju lica koja borave u Kampu Konik, a osim rješavanja njihovih stambenih pitanja, preduzimaju se mjere u obrazovanju,

kako bi se djeca iz Kampa Konik uključila u sedam drugih osnovnih škola na teritoriji Podgorice. Prema podacima iz MUP-a, oko 16000 raseljenih i interno raseljenih lica boravi u Crnoj Gori, od čega je do kraja 2012. godine, 9500 lica podnijelo zahtjev za rješavanje statusa, a 5600 je riješeno, dok je do današnjeg dana riješeno ukupno 6300 zahtjeva. Značajne su i informativne kampanje putem kojih su raseljena i interno raseljena lica informisana o tome šta im je od dokumenata neophodno kako bi regulisali status u Crnoj Gori. Organizovane su posjete zemljama porijekla kako bi se ovim licima pomoglo u pribavljanju potrebnih dokumenata, a prema podacima Zavoda za zbrinjavanje izbjeglica do sada je organizovano 15 kolektivnih odlazaka za 547 interno raseljenih lica iz Kampa Konik I i II i Kampa u Beranama. Podsjećajući na navode ECRI-ja po kojima postoji rizik da određena lica u Crnoj Gori postanu apatridi, po Zakonu o crnogorskom državljanstvu lica koja nemaju državljanstvo druge države stiču crnogorsko državljanstvo ako ispune uslove propisane Zakonom, tako da navedeni rizik ne postoji.

Na Kontrolnom saslušanju je ocijenjeno pozitivnim ono što je Crna Gora realizovala u cilju unapređenja položaja pripadnika RAE populacije, navodeći da novac nije uvijek presudan, već je bitna i volja države i svih građana da vode računa o ovoj populaciji. Ohrabrujući je podatak o broju romske djece upisane u škole, ali je neophodno kontinuirano raditi na promjeni svijesti i navika koje postoje kod ove populacije.

Većina učesnika Kontrolnog saslušanja je istakla, s obzirom na ekonomsku situaciju, da bez pomoći međunarodnih organizacija i država regiona Crna Gora ne može riješiti ova pitanja. Takodje je neophodna bolja saradnja sa zemljama porijekla ovih lica. S tim u vezi, istaknuto je da Kosovo kao zemlja porijekla ovih lica do sada nije ulagalo dovoljno napora i volje da riješi status ovih lica.

Ocijenjeno je da je pored obuka koje se realizuju u narednom periodu, potrebno raditi na promjeni pristupa u primjeni prava i u većem stepenu voditi računa o sudskoj praksi. Istaknuto je da posebno raduje novina u Krivičnom zakoniku, ali i ocijenjeno da ni do sada nije postojala smetnja da se ukoliko je djelo učinjeno iz razloga rasne diskriminacije, prilikom utvrđivanja kazne, to uzme kao otežavajuća okolnost. Pozitivnim je ocijenjena činjenica da je Vlada Crne Gore pristupila izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije i Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore, ocjenjujući da su i važeći Zakoni bili dobri i nijesu bili smetnja državnim organima i instituciji Ombudsmana da više i bolje radi. Veoma je važno da svi u Crnoj Gori shvate da sve što država radi, radi za bolji život građana, a ne zbog zahtjeva Evropske unije i drugih međunarodnih organizacija.

Iz UNHCR-a je saopšteno da će se u Kampu Konik sprovesti projekti socijalne inkluzije koji su značajni za uključivanje RAE populacije u crnogorsko društvo, za šta je potreban duži vremenski period, ali i koordinacija svih subjekata kako bi projekti bili održivi. Pristup pravima u oblasti obrazovanja, zdravstva, zapošljavanja za lica koja borave u Kampu Konik takođe je veoma važan. Dodatno treba pojednostaviti procedure za pribavljanje neophodnih dokumenata i naglašeno je da su ova lica lošeg materijalnog stanja, pa često nijesu u mogućnosti da obezbijede finansijska sredstva potrebna za njihovo pribavljanje. Predstavnik UNHCR-a se osvrnuo i na problem azilanata, navodeći da je u 2011. godini u Crnoj Gori bilo 235 azilanata, dok ih je u 2012. godini bilo 1531, tako da i tome treba posvetiti posebnu pažnju. Takođe, podsjetio je da prema podacima sa popisa stanovništva iz 2011. godine, oko 200 ljudi u Crnoj Gori je saopštilo da ne posjeduje državljanstvo i istakao da MUP treba preduzeti aktivnosti na utvrđivanju identiteta tih lica.

SLIJEDE PODACI O DO SADA POSTIGNUTOM PRAVNI OKVIR

Vlada Crne Gore je 28. jula 2011. godine usvojila **Strategiju za trajno rješavanje pitanja raseljenih i interno raseljenih lica u Crnoj Gori sa posebnim osvrtom na oblast Konik.**

Vlada je 22. septembra 2011.g. obrazovala **Koordinacioni odbor** za praćenje primjene Strategije za trajno rješavanje pitanja raseljenih i interno raseljenih lica u Crnoj Gori sa posebnim osvrtom na oblast Konik.

Skupština Crne Gore donijela je 1. septembra 2011.g. **Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o strancima** (“Službeni list CG” br. 54/11), kojim se propisuje da raseljena i interno raseljena lica zahtjev za dobijanje statusa stranca sa stalnim nastanjenjem mogu podnijeti do 31. XII 2012. Skupština Crne Gore je 28. maja 2013. g donijela Zakon o dopuni Zakona o strancima kojim je rok produžen do 31. XII 2013. godine.

Raseljenim licima iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine, kao i IRL sa Kosova koja borave u Crnoj Gori, omogućeno je da zahtjev za izdavanje dokumenata (pasoš, izvod iz matičnog registra rođenih, uvjerenje o državljanstvu i dr.) kao i upis i naknadni upis u matične registre rođenih i državljana, pored svojih država, podnesu i dokumentima preuzmu u diplomatsko-konzularnim predstavništvima ovih država u Crnoj Gori.

Donijeta je Uredba o načinu ostvarivanja prava raseljenih lica iz bivših jugoslovenskih republika i interno raseljenih lica sa Kosova koja borave u Crnoj Gori („Službeni list CG“, br. 45/10 i 64/11), a primjenjivaće se do 30. VI 2013. U skladu sa navedenom Uredbom raseljena lica iz bivših jugoslovenskih republika i interno raseljena lica sa Kosova koja borave u Crnoj Gori do sticanja statusa stranca sa stalnim nastanjenjem, u skladu sa Zakonom o strancima ostvaruju prava kao i crnogorski državljani. **(Biće produžena u skladu sa Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o strancima)**

STATISTIKA

Poznato je da su nakon izbivanja sukoba u bivšim jugoslovenskim republikama, u Crnu Goru pristizala lica sa područja koja su bila zahvaćena ratnim dešavanjima. Tokom 1992. godine u Crnoj Gori je boravilo 57.258 izbjeglih lica iz bivših jugoslovenskih republika. Do polovine 1993. godine ovaj broj se povećavao, nakon čega slijedi blago opadanje. Prema podacima dobijenim sa registracije iz 1996. godine, na teritoriji Crne Gore boravilo 28.338 izbjeglih lica.

Nakon izbivanja sukoba na Kosovu 1998. godine, počinje pristizanje lica sa tog područja. Tokom 1999. godine slijedi nagli priliv izbjeglih i raseljenih lica. U maju iste godine njihov broj je dostizao cifru od 130.000, što je u tom trenutku činilo četvrtinu stanovništva Crne Gore.

Broj ovih lica, nakon 1999.godine, počinje da opada, tako da je u periodu 2003 – 2009. registrovano oko 24.000 raseljenih i interno raseljenih lica. Na posljednjoj preregistraciji koja je sprovedena 2009. godine u Crnoj Gori boravilo je 15 800. Svih navedenih godina Crna Gora je raseljenim i izbjeglim licima obezbjeđivala adekvatnu zaštitu.

Gdje se sada nalazimo?

Prema bazama podataka **Zavoda za zbrinjavanje izbjeglica i MUP-a**, na dan 20.03.2013.godine, u Crnoj Gori boravi **8 500** interno raseljenih lica sa Kosova i **2 689** lica iz BiH i Hrvatske.

Stalno nastanjenje – raseljena lica iz bivših jugoslovenskih republika BIH i Hrvatska –podnijeto zahtjeva – **3 733**

Riješeno – **2 635**

Stalno nastanjenje - interno raseljena lica sa Kosova

podnijeto zahtjeva – **5 333**

Riješeno – **2 795**

Raseljena lica iz BiH i Hrvatske i interno raseljena lica sa Kosova su ukupno podnijela

9 066 zahtjeva za stalno nastanjenje.

Ukupno riješeno **5430**

Privremeni boravak – raseljena lica iz bivših jugoslovenskih republika BIH i Hrvatska –podnijeto **185** zahtjeva

Riješeno **72**

Privremeni boravak - interno raseljena lica – podnijeto 180 zahtjeva

Riješeno **31**

Raseljena lica iz BiH i Hrvatske i interno raseljena lica sa Kosova su ukupno podnijela **365** zahtjeva za privremeni boravak.

Ukupno riješeno -**103**

PRESJEK STANJA KONIK I i II --05.03.2013. god.

Površina Kampa Konik I iznosi 37 000 m²,

Površina Kampa Konik II iznosi 22 000 m²

1. Kamp Konik I 38 baraka, 202 porodice sa oko 1200 lica

U požaru, koji je 24. 07. 2012. godine, izbio na Vrelima Ribničkim, uništeno je naselje Kamp Konik I. Tom prilikom je izgorjelo 29 baraka, odnosno 156 porodica sa 800 članova je ostalo bez krova nad glavom. U požaru su uništeni: kancelarija i magacin Crvenog krsta Crne Gore, omladinski klub, društveni centar u kojem su bila smještena dva odjeljenja dječjeg vrtića, terenska kancelarija Pravnog centra i kancelarija romskih NVO.

Vlada Crne Gore imenovala je radnu grupu koja je sprovela procedure nabavke i postavljanja Kontejnera. Ministarstvo unutrašnjih poslova- Sektor za vanredne situacije kao naručilac i Ministarstvo rada i socijalnog staranja, kao nosilac projekta srednjoročnog rješavanja zbrinjavanja izbjeglica nakon požara u naselju Konik i Direkcija javnih radova kao izvođač radova.

Postavljeno je 210 kontejnera, za 156 porodica, sa ukupno 792 osobe.

Ministarstvo unutrašnjih poslova je u saradnji sa Elektrodistribucijom Podgorica pribavilo i predalo neophodnu dokumentaciju za dobijanje elektroenergetske saglasnosti. Elektrodistribucija Podgorica je donijela rješenje o izdavanju elektroenergetske saglasnosti.

Nakon odluke o postavljanju brojila za individualnu evidenciju utroška električne energije neophodno je:

- da Ministarstvo unutrašnjih poslova nastavi započetu proceduru sa Elektrodistribucijom Podgorica
- da se izvrši nabavka i ugradnja priključno mjernih ormara sa brojilima za svakog krajnjeg korisnika sa pratećim radovima
- da Elektrodistribucija Podgorica obezbijedi i ugradi brojila sa nosiocima domaćinstva na osnovu zahtjeva koji će individualno ugovarati sa EDPG
- da Ministarstvo finansija obezbijedi potrebna sredstava za realizaciju gore navedenih aktivnosti.

Problem koji nije obuhvaćen ovim mjerama je snadbijevanje električnom energijom 9 baraka u kampu Konik I(sector ABC), koje nijesu oštećene, a koje su iz bezbjednosno proceduralnih razloga isključene sa elektro mreže, kao i sprovođenje procedure priključenja na električnu mrežu 4 sanitarna bloka čija rekonstrukcija je u toku.

2. Kamp Konik II 56 baraka , 360 porodica sa ukupno 1387 lica. U kampovima živi 87 lica koja nemaju raseljenički status, a žive u srodničkim odnosima sa interno raseljenim licima.

Ministarstvo rada i socijalnog staranja je korisnik projekta **IPA 2011 ``Identifikovanje trajnih rjesenja za interno raseljena lica i i stanovnike kampa na Koniku``**.

Cilj projekta je obezbjedjivanje trajnih i održivih rjesenja za pripadnike RAE populacije i ostala interno raseljena lica koja žele da se integrišu u Crnoj Gori, ili da iskoriste pravo na dobrovoljni povratak u zemlju porijekla.

Projekat sadrzi sljedece komponente: izgradnja 90 stambenih jedinica i izgradnja višenamjenskog centra, socijalna integracija, tehnička pomoć i dobrovoljni povratak.

Vrijednost ovog projekta je 3 000.000 miliona €. Iz izvora EU (IPA sredstva) obezbijediće se 2,5 miliona €, dok kofinansiranje Vlade iznosi 15% kontribucije EU.

Direkcija javnih radova je za potrebe realizacije ovog projekta raspisala tender za odabir projektanta za izradu glavnog građevinskog projekta. Projektant je izabran 25. decembra. U roku od tri mjeseca dužan je da završi Glavni građevinski projekat -Rok za reviziju Glavnog građevinskog projekta je mjesec dana. Nakon ove procedure Evropska komisija će raspisati tender za izvođača građevinskih radova. Po procjenama Ministarstva rada i socijalnog staranja i Evropske komisije građevinski radovi će početi u septembru 2013. god.

KOLIKO JE DO SAD RIJEŠENO STAMBENIH PITANJA RASELJENIM I INTERNO RASELJENIM LICIMA U CRNOJ GORI?

U proteklom dvadesetogodišnjem periodu, u Crnoj Gori su gradjena trajna stambena rješenja na 19 lokacija, čiji ukupni kapacitet iznosi 433 stambene jedinice. Istovremeno, na 7 lokacija su izgradjeni privremeni stambeni objekti, u ukupnom kapacitetu od 384 stambene jedinice.

Podrška u obezbjedjivanju potrebnog materijala za individualnu stambenu gradnju je proširena na 337 raseljeničkih porodica.

Ukupno je izgradjeno 1.154 stambenih jedinica za smještaj raseljenih i interno raseljenih lica u Crnoj Gori.

Barake za privremeni smještaj interno raseljenih lica, pripadnika RAE populacije sa Konika, Kamp I i II, nijesu uključene u gore navedene cifre, s obzirom na kvalitet smještaja koji je ispod standarda, a koji je izgradjen za potrebe hitnog zbrinjavanja, 1999. godine.

Najznačajniji donatori koji su pružali podršku Vladi Crne Gore u naporima na pružanju smještaja za raseljene u Crnoj Gori su Njemačka vlada kroz njemačku NVO Help, švajcarska vlada kroz Agenciju za razvoj i saradnju, UNHCR i Evropska unija.

REGIONALNI STAMBENI PROGRAM

Uvod- (kratak osvrt)

Ministarstvo rada i socijalnog staranja i Zavod za zbrinjavanje izbjeglica su zaduženi za pripremu Nacionalnog stambenog programa za najugroženija izbjegla i raseljena lica i definisanje programa na nivou zemlje, broja budućih korisnika, vrijednosti projekta, pripremu i plan implementacije.

Kroz Nacionalni stambeni program za Crnu Goru, predviđeno je obezbjedjenje sredstava za rješavanje stambenog pitanja za 6.063 lica (1.177 domaćinstava) koja spadaju u najranjivije kategorije (lica smještena u neformalnim kolektivnim centrima i ugrožena lica u privatnom smještaju, sa posebnim osvrtom na Kamp Konik).

Kroz navedeni program predviđena je:

1. gradnja 97 stambenih jedinica;
2. isporuka građevinskog materijala za 120 stambenih jedinica;
3. gradnja 60 montažnih kuća;
4. 90 smještajnih jedinica u Domu starih, Pljevlja.

- Ukupna vrijednost projekta: 27.696 miliona eura;

- Kontribucija države: 15%, tj. 4.154 miliona eura;

- Potrebna sredstva: 23. 542 miliona eura.

Nacionalni stambeni projekat sprovodiće se u više od 13 crnogorskih opština: Berane, Andrijevića, Podgorica, Ulcinj, Nikšić, Budva, Rožaje, Plav, Herceg Novi, Bar, Danilovgrad, Tivat, Pljevlja i dr. Ovaj program će značajno doprinjeti zatvaranju kampa Konik (najveći kolektivni kamp za raseljena lica u Crnoj Gori) i ostalih kolektivnih centara za smještaj raseljenih i interno raseljenih lica.

Shodno preuzetim obavezama, a u susret Donatorskoj konferenciji, definisan je Nacionalni, politički i pravni okvir za sprovođenje Nacionalnog stambenog programa.

Eksperti iz zemalja učesnica, radili su na nacrtu Zajedničkog regionalnog projekta i razmatrali načine finansiranja i mehanizme za upravljanje Zajedničkim povjerilačkim fondom. Kao polazna načela u pogledu načina finansiranja projekta i upravljanja sredstvima, usaglasili su se da će Zajednički projekat većinom biti finansiran putem donacija, jer je svaka od zemalja već kreditno zadužena za predmetne namjene i pored toga ulaže veoma značajna sredstva. Isključuje se sistem konkurencije među zemljama u pogledu pristupa odobrenim sredstvima. Gdje je god moguće, primjenjivaće se razvijeni nacionalni mehanizmi, struktura i institucije za implementiranje.

U vezi buduće implementacije projekta, iskazana je potreba za formiranjem Regionalne koordinacione jedinice koja će raditi na projektu kao tehnička podrška nacionalnim jedinicama.

POLITIČKA POSVEĆENOST

Četiri partnerske zemlje su se javno obavezale, potpisujući Zajedničku Deklaraciju, tokom ministarske konferencije, održane u Beogradu, u novembru 2011. godine, da će obezbijediti svu neophodnu podršku potrebnu za okončavanje raseljavanja izbjeglica, povratnika i raseljenih lica i omogućiti im da žive kao ravnopravni građani, bez diskriminacije.

Vodeće institucije za stambene projekte u svakoj od partnerskih zemalja su:

Crna Gora: Ministarstvo rada i socijalnog staranja

Bosna i Hercegovina: Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice

Hrvatska: Ministarstvo regionalnog razvoja i EU fondova

Srbija: Komesarijat za izbjeglice

Četiri partnerske zemlje su uspostavile veliki broj bilateralnih i regionalnih radnih grupa, uz značajnu podršku UNHCR-a, OEBS-a i drugih međunarodnih organizacija, koje će nastaviti u skladu sa dogovorenim okvirom. Regionalni stambeni program će se baviti kritičnim stambenim potrebama ciljanih korisnika.

MEDUNARODNA DONATORSKA KONFERENCIJA

Donatorska konferencija za Regionalni stambeni program, održana je u Sarajevu, 24. aprila 2012. godine. Pored četiri partnerske zemlje, učestvovali su i visoki predstavnici međunarodne zajednice, partneri u regionalnom procesu – UNHCR, Evropska komisija, OEBS, Banka za razvoj Savjeta Evrope (CEB) i Vlada SAD.

Predstavljen je Regionalni stambeni program čija je ukupna vrijednost procjenjena na oko 584 miliona eura, od čega je predviđeni doprinos partnerskih zemalja iznosi oko 84 miliona eura. Plan implementacije na nacionalnom nivou, pojedinačno u svakoj od zemalja, predstavili su resorni ministri.

Od ukupno potraživanih 584 miliona eura za implemetaciju programa, na Donatorskoj konferenciji je kroz direktne kontribucije sakupljeno 260.505.000 eura, što čini 52% ukupnih potraživanja prema donatorskoj zajednici.

Opredijeljeni iznos je prvi doprinos donatorske zajednice realizaciji regionalnog programa. Najavljeno je da će preostali iznos biti obezbjeđivan paralelno tokom primjene programa, zavisno od raspoloživosti budžeta i efikasnosti u implementaciji. U slučaju da novac ne bude prikupljen u cijelosti, biće omogućeno kreditno zaduživanje kod Banke za razvoj Savjeta Evrope.

U skladu sa dogovorenim mehanizmom upravljanja donatorskim sredstvima, kojim će u ime partnera u procesu rukovoditi Banka za razvoj Savjeta Evrope, prikupljena sredstva slivaju se u zajednički fond. Partnerske zemlje na nacionalnom nivou pripremaju projekte, koje zatim kandiduju Upravnom odboru (formiranom u okviru pomenutog fonda). Upravni odbor razmatra i odobrava projekat, odnosno otpušta sredstva za njegovu realizaciju.

UPRAVLJAČKA STRUKTURA ZA SPROVOĐENJE NACIONALNOG STAMBENOG PROJEKTA- CRNA GORA

Cjelokupni nosilac Nacionalnog stambenog projekta je Vlada Crne Gore- Ministarstvo rada i socijalnog staranja.

NADZORNI ODBOR- KOORDINACIONI ODBOR

Kao nadzorno tijelo za Nacionalni stambeni projekat, iskorišćeni su kapaciteti postojećeg Koordinacionog odbora za praćenje implementacije Strategije za trajno rješavanje pitanja raseljenih i interno raseljenjih lica u Crnoj Gori.

Članovi Koordinacionog odbora su predstavnici institucija koje se bave sveukupnim problemom raseljenih i interno raseljenih lica, na nivou pomoćnika ministara i direktora institucija (Ministarstvo rada i socijalnog staranja, Ministarstvo finansija, Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Ministarstvo zdravlja, Zavod za zbrinjavanje izbjeglica, Zavod za zapošljavanje, Glavni grad Podgorica). Članovi koordinacionog odbora su i UNHCR i Delegacija Evropske Unije u Crnoj Gori.

Na čelu Koordinacionog odbora nalazi se Ministar rada i socijalnog staranja.

S obzirom da Vladina Strategija obuhvata aktivnosti koje proizilaze iz zajedničkog regionalnog programa za trajna rješenja pitanja raseljenih lica (Sarajevski proces/Beogradska inicijativa), zadaci Koordinacionog odbora se primjenjuju i na Nacionalni stambeni projekat za Crnu Goru:

-rukovodjenje, organizacija, koordinacija aktivnosti organa državne uprave, državnih organa i drugih nadležnih institucija u sprovođenju Nacionalnog stambenog projekta;

-utvrđivanje prioriteta, dinamike i rokova realizacije i ocjenjivanje postignutih rezultata u implementaciji Nacionalnog stambenog projekta

-podnošenje izvještaja Vladi Crne Gore o realizovanim aktivnostima, sa ocjenom stanja i predlogom daljih mjera.

NACIONALNA JEDINICA ZA IMPLEMENTACIJU

U cilju realizacije Nacionalnog stambenog projekta za raseljena i interno raseljena lica, Ministarstvo rada i socijalnog staranja formiralo je Nacionalnu jedinicu za implementaciju koju čine predstavnici institucija (Ministarstvo finansija, Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Zavod za zbrinjavanje izbjeglica, Direkcija javnih radova, DOO "Project-Consulting" i Glavni grad Podgorica).

Radom Nacionalne jedinice za implementaciju koordinira Ministarstvo rada i socijalnog staranja. Predstavnici institucija u okviru Nacionalne implementacione jedinice su na nivou tehničkih lica koja će biti uključena u konkretne aktivnosti u okviru Nacionalnog stambenog projekta.

UNHCR

će vršiti monitoring Nacionalnog stambenog projekta u smislu cjelokupne saradnje između nacionalnih i međunarodnih subjekata, kao i monitoring „mekih komponenti“ programa. Uloga UNHCR-a u obezbjeđivanju kontrole kvaliteta i nadzora će uključivati: pomoć u selekciji korisnika programa, pomoć pri utvrđivanju kriterijuma za izbor korisnika projekta; obezbjeđivanje korisnicima svih potrebnih informacija o programu, monitoring isporuke stambene pomoći, izrada projekata koji će osigurati posebne potrebe korisnika i pružanje bilo koje druge tehničke pomoći koja će pomoći primjenu i/ili nadzor programa. UNHCR će se postarati da Vlada, NVO-i i donatori budu redovno informisani putem izvještaja, kao i kroz sastanke i formalne i neformalne brifinge o rezultatima monitoringa koji bude sprovodio.

TEHNIČKO RADNO TIJELO - Direkcija javnih radova i DOO "Project-Consulting" (PROCON)

Realizaciju Nacionalnog stambenog projekta vršiće tehničko radno tijelo: Direkcija javnih radova i DOO "Project-Consulting" (PROCON), uz uključivanje eksperata iz različitih oblasti, po potrebi.

Za potrebe Nacionalnog stambenog projekta vršiće poslove javne nabavke, ugovori o izgradnji, izrada programa javnih radova, saradnja sa internim i eksternim revizorima koja se odnosi na finansijska ispitivanja i usaglašavanja sa finansijskim principima, poslovi sa investicionim sredstvima iz budžeta kao i sredstvima CEB-a, krediti banaka kao mogući izvor investicionih ulaganja, praćenje stanja po ugovorima o izgradnji i ostalim ugovorima, kontrola situacija (finansijski dio) i javne nabavke (priprema tenderske

dokumentacije u procesu javnog nadmetanja, sa pozivima za javno nadmetanje, otvaranjem i vrednovanjem ponuda i izborom najpovoljnijeg.

FOCAL POINT

Direktor Zavoda za zbrinjavanje izbjeglica je odredj en za focal point-a za Nacionalni regionalni program.

Focal point će ostvarivati kontakte sa međunarodnim organizacijama i ekspertskim tijelima koja su uključena u Regionalni program za trajno rješenje pitanja raseljenih lica (Sarajevski proces/Beogradska inicijativa): CEB, Evropska komisija, UNHCR, COWI/IPF i dr.

SADAŠNJE AKTIVNOSTI

Nakon Donatorske konferencije, Nacionalna implementaciona jedinica donijela je Akcioni plan, koji uključuje aktivnosti svih resora uključenih u Nacionalni stambeni projekat.

Takodje, preduzet je niz aktivnosti u saradnji sa Zajednicom opština u cilju ispunjavanja polaznih uslova za učešće u Nacionalnom stambenom projektu. Prema opštinama se išlo sa konkretnim zahtjevima:

- Obezbijedenje lokacije – zemljišta (što podrazumijeva riješene imovinsko pravne odnose),
- Postojanje detaljnog urbanističkog plana za tu lokaciju, koji omogućava izgradnju stambenog objekta i odgovarajući UTU za tu lokaciju,
- Mogućnost priključenja tih objekata na postojeće objekte komunalne infrastrukture, kao i
- Odluka Skupštine Opštine o opredijeljenju lokacije za Nacionalni stambeni projekat, kao i saglasnost za oslobađanje lokacije od komunalnog doprinosa za izgradnju objekta.

Opština Pljevlja je u cilju ispunjavanja obaveza u okviru Nacionalnog stambenog projekta opredijelila lokaciju za izgradnju Doma za stara lica površine 2 448.00m² na kome je planirana gradnja objekta 517m². Sekretarijat za uređenje prostora Opštine Pljevlja je uradio Urbanističko tehničke uslove, a završen je i idejni projekat.

Opština Nikšić je opredijelila zemljište za izgradnju objekta kolektivnog stanovanja sa pratećim sadržajima za potrebe realizacije Nacionalniog stambenog projekta. Učešće Opštine Nikšić u ovom projektu je 5000,00m² u obuhvatu Detaljnog urbanističkog plana i Generalnog urbanističkog plana kao i naknade za komunalno opremanje građevinskog zemljišta.

Opština Berane u okviru Nacionalnog stambenog projekta je opredijelila lokaciju po važećem Generalnom urbanističkom planu, na kojoj je moguće graditi objekte za stanovanje i izdati urbanističko tehničke uslove. Opština Berane je za ovu namjenu spremna da komunalno opremi objekat. Nacionalni stambeni program je uvršten za sljedeću sjednicu lokalnog parlamenta.

Opština Herceg Novi je opredijelila 15 000m² zemljišta za Nacionalni stambeni program.

Glavni grad Podgorica je u skladu sa planiranim IPA projektom, u cilju zatvaranja Kampa Konik odredio da se zona A i dio zone B u ukupnoj površini od oko 130.000m² jedinstveno planski razradi, tako da se stvore zakonske pretpostavke za racionalno urbanističko kvalitetno rješenje, u skladu sa propisanim normama.

Nakon najave od strane Razvojne Banke Savjeta Evrope na Regionalnom Koordinacionom sastanku koji je održan u septembru u Zagrebu da sve države učesnice ovog Programa apliciraju sa „Pilot Projekima“ do sredine januara 2013. godine, a da će prva Grant sredstva biti na raspolaganju krajem marta 2013. godine, Ministarstvo rada i socijalnog staranja je preduzelo sve neophodne mjere kako bi pripremilo **„Pilot Projekat Kamp Konik“**.

Međutim nakon posjete ekspertskeg tima od strane CEB-a, kojem su tokom boravka u Crnoj Gori sredinom oktobra prezentovane aktivnosti koje je država preduzela u cilju realizacije ovog projekta, upoznali su se sa radom Nacionalne implementacione jedinice kao i aktivnostima Fokal Pointa.

Ministarstvo rada i socijalnog staranja je od strane CEB-a dobilo predlog da za prvi grant koji će biti stavljen u funkciju do kraja marta 2013. godine, a koji iznosi 2.000000,00 eura, Crna Gora treba da aplicira sa **„Pilot Projektom- Nikšić“**

Takođe od strane Ekspertskeg tima CEB-a sugerisano je da se DOO “Project-Consulting” (PROCON) uključi kao tehničko radno tijelo, obzirom da je država preko ove organizacije već realizovala značajne projekte podržane kreditima Evropske investicione banke, ali i Razvojne banke Saveta Evrope (CEB), kroz modele koji se upravo sugerišu za RHP.

„Pilot Projekat- Nikšić“ izgradnja 62 stambene jedinice je završen. Ukupna vrijednost ovog projekta je **2.780.000,00 €**, sredstva granta **1.980.000,00 €** kontribucija države, odnosno lokalne jedinice **600.000,00 €**, troškovi jedinice za implementaciju **200.000,00€**

„Pilot Projekat Kamp Konik“ kojim je predviđena gradnja 42 stambene jedinice. Ukupna vrijednost ovog projekta je **2.690.000,00€**, sredstva granta **1. 890.000,00 €** kontribucija države odnosno lokalne jedinice **600.000,00 €** troškovi jedinice za implementaciju **200.000,00€**.

Projekti su dostavljeni Sekretarijatu CEB-a 15 januara 2013. godine.

INFORMATIVNA KAMPANJA

Kad je u pitanju Regionalni projekat - Beogradska inicijativa - Radna grupa za informativnu kampanju za Crnu Goru je krajem februara odlučila da i ovo pitanje uključi u svoje aktivnosti i s tim u vezi pripremila je plan novog kruga informativnih sesija za raseljena i interno raseljena lica na terenu. Za produkciju filmskog serijala u vezi sa regionalnim projektom UNHCR je obezbjedio sredstva u iznosu od 155.000 eura, a Nacionalni servis TVCG dao je saglasnost da se ovaj informativni materijal emitije besplatno na njihovoj televiziji.

U prvoj fazi informativne kampanje povodom Regionalnog stambenog projekta, date su informacije koje su u tom periodu mogle da se daju raseljenicima, a kako se projekat bude razvijao i implementirao, biće im dostupne sve relevantne informacije.

Sa informativnom kampanjom se nastavlja s obzirom da ce rok za apliciranje za status stranca sa stalnim nastanjenjem biti produžen, a raseljena i interno raseljena lica će biti informisana o svim fazama implementacije Regionalnog projekta.

U narednom periodu na web sajtu Ministarstva rada i socijalnog staranja će biti dostupne informacije o Regionalnom stambenom projektu.

Takodje ce se distribuirati informacije o Pilot prijektu sa kojim će Crna Gora aplicirati u okviru RSP – narocito korisnicima koji ce njime biti obuhvaćeni, ukoliko projekat bude odobren.

U koordinaciji sa državama ucesnicama RSP-a, distribuiraće se informacije koje ce uključivati i pregled planiranih aktivnosti u tim drzavama u okviru RSP-a.

Regionalna informativna kampanja je zvanično počela 06.03.2013. godine u Beogradu.

Ova aktivnost se nastavlja u kontinuietu kako je predviđeno Akcionim planom koji prati Strategiju.

OSTVARENI NAPREDAK I REZULTATI AKTIVNOSTI REGIONALNE TEHNIČKE RADNE GRUPE ZA REGULISANJE

DOKUMENATA

KOORDINIRA MUP

1) Raseljena lica iz bivših jugoslovenskih republika koja borave u državama regiona, zahtjev za izdavanje dokumenata (pasoš, izvod iz matičnog registra rođenih, uvjerenje o državljanstvu i dr) mogu podnijeti kod nadležnog organa svoje države, a raseljena lica iz Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine koja borave u Crnoj Gori, kao i interno raseljena lica sa Kosova koja borave u Crnoj Gori, zahtjev za izdavanje ovih dokumenata, kao i za upis i naknadni upisa u matične registre rođenih i državljana, pored mogućnosti podnošenja zahtjeva u svojim državama, mogu podnijeti i dokumenta preuzeti u diplomatsko-konzularnim predstavništvima ovih država u Crnoj Gori, i to:

a) Raseljena lica iz Republike Hrvatske koja borave u Crnoj Gori, zahtjev za izdavanje pasoša, kao i preuzimanje pasoša u periodu od 15.08.2011. do 31.12.2011. godine mogu podnijeti u Ambasadi Republike Hrvatske u Podgorici i Generalnom Konzulatu Republike Hrvatske u Kotoru.

Takođe, ova lica, nevezano za navedeni period, u Ambasadi Republike Hrvatske u Podgorici i Generalnom Konzulatu Republike Hrvatske u Kotoru mogu podnijeti zahtjev za izdavanje izvoda iz registra rođenih, uvjerenja o državljanstvu, zahtjev za izdavanje putnog lista, zahtjev za upis i naknadni upis u registar rođenih i registar državljana Republike Hrvatske, kao i zahtjev za naknadno utvrđivanje državljanstva;

b) Raseljena lica iz Bosne i Hercegovine koja borave u Crnoj Gori, zahtjev za izdavanje pasoša, kao i preuzimanje pasoša, počev od oktobra 2011. godine, mogu podnijeti u Ambasadi Bosne i Hercegovine u Podgorici.

Takođe, ova lica, u Ambasadi Bosne i Hercegovine u Podgorici mogu podnijeti zahtjev za izdavanje izvoda iz registra rođenih, uvjerenja o državljanstvu, zahtjev za izdavanje putnog lista, zahtjev za upis i naknadni upis u registar rođenih i registar državljana Bosne i Hercegovine, kao i zahtjev za naknadno utvrđivanje državljanstva;

c) Interno raseljena lica sa Kosova koja borave u Crnoj Gori, zahtjev za izdavanje pasoša, kao i preuzimanje pasoša, mogu podnijeti u Ambasadi Republike Srbije u Podgorici i Generalnom Konzulatu Republike Srbije u Herceg Novom.

Takođe, ova lica, u Ambasadi Republike Srbije u Podgorici i Generalnom Konzulatu Republike Srbije u Herceg Novom mogu podnijeti zahtjev za izdavanje izvoda iz registra rođenih, uvjerenja o državljanstvu, zahtjev za izdavanje putnog lista, zahtjev za upis i naknadni upis u registar rođenih i registar državljana Republike Srbije, kao i zahtjev za naknadno utvrđivanje državljanstva;

U Bosni i Hercegovini se vode aktivnosti na nabavci mobilne stanice, te se instalacija i aktiviranje iste očekuje u narednom periodu, kako bi raseljena lica koja su nepokretna i zdravstveno nesposobna da putuju u BiH, mogla zahtjev za izdavanje pasoša podnijeti u Crnoj Gori.

NAPOMENA: Prije početka rada ove Radne grupe, samo državljani Republike Srbije koji borave u Crnoj Gori mogli su podnijeti zahtjev za izdavanje pasoša Republike Srbije u Ambasadi Republike Srbije u Podgorici.

2) U pogledu troškova – iznos administrativnih taksi za pribavljanje pasoša, izvoda iz matičnih registara rođenih i uvjerenja o državljanstvu, visina ovih taksi za sva tri navedena dokumenta, ukoliko se zahtjev podnosi u svojoj državi, je sljedeća:

Bosna i Hercegovina – 24 eura

Republika Srbija – 30 eura

Republika Hrvatska – 60 eura

Ukoliko se zahtjev za izdavanje pasoša, izvoda iz matičnih registara rođenih i uvjerenja o državljanstvu podnosi u diplomatsko-konzularnim predstavništvima ovih država u Crnoj Gori, visina administrativnih taksi je sljedeća:

Bosna i Hercegovina – 90 eura za odrasle i 45 eura za djecu, a za raseljena lica iz BiH koja borave u Crnoj Gori, iznos ove takse se umanjuje za 50%, tako da taksa iznosi 45 eura za odrasle i 22,5 eura za djecu

Republika Srbija – 57 eura

Republika Hrvatska – 110 eura

Predstavnici Republike Hrvatske i Republike Srbije, na trećem sastanku Regionalne tehničke radne grupe, koji je održan 07.09.2011. godine, su saopštili da se visina administrativnih taksi u ovim državama neće smanjiti.

Visina administrativnih taksi koje lice plaća u postupku dobijanja stalnog nastanjenja u Crnoj Gori je sljedeća:

Odobranje stalnog nastanjenja – 10 eura

Odobranje privremenog boravka – 10 eura

Izdavanje lične karte za stranca – 10 eura

Izdavanje lične radne dozvole – 10 eura

Iznos ovih taksi je ranije bio daleko veći, tako da je Crna Gora dala svoj puni doprinos olakšanju, odnosno smanjenju materijalnih troškova za raseljena i interno raseljena lica koja borave u Crnoj Gori, kako bi regulisali status stranca sa stalnim nastanjenjem.

3) Kada se radi o pitanju lica koja se nalaze u specijalizovanim ustanovama, Radna grupa je zaključila da Ministarstvo rada i socijalnog staranja Crne Gore, kao resorno ministarstvo koje vrši nadzor nad specijalizovanim ustanovama, sačini precizan spisak raseljenih i interno raseljenih lica koja se nalaze u ovim ustanovama, da odredi staratelja ili punomoćnika za ova lica i u saradnji sa Ministarstvima za socijalna pitanja Republike Srbije, Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine ili sa Diplomatsko konzularnim predstavništvima ovih država u Crnoj Gori i UNHCR-om, sprovede postupak pribavljanja izvoda iz knjige rođenih i uvjerenja o državljanstvu ili postupak naknalog upisa u matične knjige rođenih i registar državljanstva ili utvrđivanja državljanstva u njihovim državama, kako bi ova lica mogla podnijeti zahtjev za regulisanje statusa u Crnoj Gori.

Diplomatsko-konzularna predstavništva Republike Srbije u Crnoj Gori imaju tehničke mogućnosti da omoguće licima koja se nalaze u specijalizovanim ustanovama, nepokretnim i zdravstveno nesposobnim licima, da podnesu zahtjev za izdavanje pasoša u objektu u kojem borave, na način što će se od tog lica uzimati biometrijski podaci (otisak prstiju i fotografija i nakon toga fotografija se skenira). Radna grupa je, na trećem sastanku održanom 07.09.2011. godine u Podgorici, preporučila nadležnim organima Republike Hrvatske da stvore tehničke uslove u svojim diplomatsko-konzularnim predstavništvima u Crnoj Gori da zahtjev za izdavanje pasoša lica koja se nalaze u specijalizovanim ustanovama, nepokretna i zdravstveno nesposobna lica, podnesu u objektu u kojem borave.

4) Regionalna radna grupa je zaključila da lica rođena u republikama bivše Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije i Savezne Republike Jugoslavije ne mogu postati lica bez državljanstva, jer se državljanstvo može steći porijeklom (upisom, naknadnim upisom ili utvrđivanjem), tako da dijete nezavisno od mjesta republike odnosno sada države rođenja, državljanstvo može steći po državljanstvu roditelja.

5) Regionalna radna grupa je konstatovala da se pojednostavljene procedure za pribavljanje dokumenata odnose, ne samo na raseljena lica koja borave u Crnoj Gori, već i na izbjegla i raseljena lica koja borave u Republici Hrvatskoj, Republici Srbiji i Bosni i Hercegovini, tako da se rezultati rada ove regionalne radne grupe odnose i na izbjegla, raseljena lica u cijelom regionu, kao i povratnike.

Takođe, konstatovano je da je ova Radna grupa postigla značajne rezultate u svom radu, animirala nadležne organe ovih država da aktivnije pristupe rješavanju pitanja raseljenih, interno raseljenih i izbjeglih lica, kao i povratnika, i otklonila sve nedoumice ili eventualne prepreke u pribavljanju dokumenata, upisa i naknadnog upisa u registar rođenih i državljanstva, utvrđivanja državljanstva ovih lica, jer su stvoreni pravni mehanizmi za regulisanje statusa, kako u državama porijekla ovih lica, tako i u državama prijema.

Ažurnost u ostvarivanju prava, sada isključivo zavisi od zainteresovanosti i lične inicijative ovih lica, jer pitanja regulisanja građanskog statusa se ne mogu rješavati po službenoj dužnosti, već isključivo po zahtjevu stranke, odnosno samog lica.

Smatramo da bi bilo objektivno pomenuti i niz strateških dokumenata koje je Crna Gora donijela po pitanju trajnog i održivog rješavanja statusa raseljenih i interno raseljenih lica, kao što su Akcioni plan za rješavanje statusa raseljenih lica iz bivših

jugoslovenskih republika i interno raseljenih lica sa Kosova u Crnoj Gori, donijet 17. septembra 2009. godine i Strategija za trajno rješavanje pitanja raseljenih i interno raseljenih lica u Crnoj Gori sa posebnim osvrtom na oblast Konik i Akcioni plan za njenu implementaciju, donijeta krajem jula 2011. godine.

Još jednom podsjećamo da je Vlada Crna Gore smanjila administrativne takse, kroz donošenje Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o unapređenju poslovnog ambijenta („Službeni list CG“, broj 40/2010). Na ovaj način, smanjen je iznos takse za odobravanje stalnog nastanjenja sa dotadašnjih 200 eura na 10 eura, smanjen je iznos takse za izdavanje lične karte za stranca sa dotadašnjih 60 eura na 10 eura, smanjen je iznos takse za izdavanje lične radne dozvole sa dotadašnjih 160 eura na 10 eura, itd. Ovo smanjenje predstavlja ogroman doprinos Crne Gore u pogledu olakšavanja regulisanja statusa raseljenih i interno raseljenih lica.

BUS - POSJETE

Zavodu za zbrinjavanje izbjeglica prijavilo se oko 500 lica kojima je potrebna pomoć za pribavljanje dokumentacije. ZZZI je, u saradnji s MRSS i UNHCR-om, obezbijedio pet kolektivnih odlazaka na Kosovo za oko 200 lica. Na evidenciji ZZZI se nalazi još oko 300 najugroženijih interno raseljenih lica kojima je potrebna pomoć u obezbjeđivanju dokumentacije, kao i novčana pomoć za plaćanje administrativnih taksi. 200 lica je pribavilo potrebna dokumenta kako bi podnijeli zahtjev za status u Crnoj Gori.

U okviru projekta „**Djelujući kao jedan**“ opredjeljena su sredstva od strane UNHCR-a za 3 organizovane posjete Kosovu u cilju pribavljanja dokumentacije potrebne za regulisanje pravnog statusa interno raseljenih lica koja borave u Crnoj Gori.

Ministarstvo rada i socijalnog staranja je u potpunosti preuzelo sprovođenje ove aktivnosti i potpisalo Memorandum o saradnji sa NVO „Pravni centar“. Posjete Kosovu obuhvataju pored lica iz Kampa Konik i regulisanje pomoći za lica koja se nalaze u specijalizovanim ustanovama. Dvije posjete su organizovane za 110 lica.

Pružanje pomoći u pribavljanju dokumentacije je prošireno na sljedeće opštine na Kosovu: Peć, Klina, Istok, Kosovo Polje, Vučitrn, Obilić i Priština. Ova aktivnost se nastavlja u kontinuitetu kako je predviđeno Akcionim planom koji prati Strategiju

POVRATAK

Od 2005. god. Zavod za zbrinjavanje izbjeglica, zajedno sa međunarodnim organizacijama, sprovodi program dobrovoljnog povratka interno raseljenih lica na Kosovo. Za proteklih šest godina vraćeno je oko 2.700. lica.

Tokom 2011. godine pravo na dobrovoljni povratak, prema našim podacima iskoristilo je manje od 20. lica.

Prema postojećim podacima za povratak se ukupno izjasnilo 788 IRL koja borave u Crnoj Gori (103 porodice). Od ovog broja za 46 porodica (238 lica) je odobren povratak ukoliko njihove opštine obezbijede zemljište na kojem bi mogle biti izgrađene kuće od sredstava koja su donatori opredijelili za povratnike. Sa namjerom povratka ovih porodica saglasne su i međunarodne organizacije sa aspekta bezbjednosti koje se bave ovim pitanjima na Kosovu. Od navedenog broja, sedam porodica je u prioritetu jer imaju svoje

zemljište u vlasništvu. Od pomenutih 46 porodica, opštine namjeravanog povratka su: Đakovica-25 porodica, Istok- 7 porodica, Klinu-8 porodica i Peć- 6 porodica.

Imajući u vidu činjenicu da se povratak ne odvija u očekivanom broju, nastoji se pomoći u obezbjeđenju dokumenata sa kojim će interno raseljena lica moći tražiti trajno rješenje statusa za one koji namjeravaju ostati u Crnoj Gori.

Povratak ovih lica je uglavnom uslovljen dodjelom placeva za izgradnju kuća u mjestima porijekla, tako da se očekuje intenzivnije angažovanje tamošnjih vlasti oko obezbjeđenja uslova za održiv povratak raseljenih lica iz Crne Gore.

IPA 2011

Naziv: **Identifikovanje trajnih rješenja za interno raseljena lica i stanovnike kampa na Koniku – faza I**

Finansiranje: Ukupni troškovi 3.000.000€

EU doprinos: 2.500.000€ - potvrda za sredstva Delegacije EU treba da stigne

Doprinos Ministarstva rada i socijalnog staranja: 500.000€ - odobreno kroz budžet za 2012. godinu

Opis projekta: Obezbeđivanje trajnih rješenja za stanovnike kampova na Koniku. Proces integracije i zatvaranje dva kampa na Koniku proširiće se na period od nekih 5 godina (2011-2015). IPA 2011 intervencija će se baviti periodom od 2 godine (od 2012 pa nadalje). Imaće dvije komponente:

1. Razvoj socijalnog stanovanja u zoni A na području Konika.
2. Izgradnja višenamjenskog centra u zoni A na području Konika.

Aktivnosti:

Aktivnost 1: Urbanistički razvoj i izgradnja stambenih objekata

Ciljni korisnici: kvalifikovana domaćinstva interno raseljenih lica pripadnika RAE populacije iz kampova Konik 2 i Konik 1 i ostalo stanovništvo sa niskim primanjima iz Podgorice.

Ugovor 1 (DEU): Urbanistički razvoj i izgradnja stambenih objekata i višenamjenskog centra – Ugovor o izvođenju radova 1.7 miliona eura

Građevinski radovi: 1.700.000€ (IPA doprinos)

Nosioci aktivnosti: MRSS i Direkcija javnih radova

Aktivnost 2: Socijalna integracija/Obrazovanje/Zapošljavanje

Ciljni korisnici: na početku biti 55 porodica iz kampa Konik 2 i 25 porodica iz kampa Konik 1 i 10 socijalno ugroženih crnogorskih porodica.

Ugovor 2 (DEU): Grant/Poziv za dostavljanje predloga, prvenstveno za pružanje usluga u smislu:

Socijalne inkluzije

Obrazovanja

Zapošljavanja

Komponenta 1: Poboljšanje prilagođavanja djece na nove uslove.

Komponenta 2: Priprema korisnika za nove životne uslove.

Komponenta 3: Rizik od katastrofa za RAE u planovima Vlade/MRC DRR

Finansiranje: 800.000€ (IPA doprinos)

Aktivnost 3: Dobrovoljni povratak u zemlju porijekla

Ugovor 1 (nacionalni doprinos): Dobrovoljni povratak

Komponenta 1: Obezbijediti dobrovoljni povratak u zemlju porijekla za 40 porodica

Komponenta 2: Dvomjesečni sastanci državnih organa i opština iz Crne Gore i zemalja porijekla

Finansiranje: 200.000€ (doprinos MRSS)

Aktivnost 4: Tehnička pomoć

Ugovor 2 (nacionalni doprinos): Tehnička pomoć, uključujući projekat i nadzor

Finansiranje: 300.000€ (doprinos MRSS)

Kada su u pitanju II, III i IV komponenta, u toku je postupak raspisivanja Javnog poziva za prijavu nevladinih organizacija koje će implementirati predviđene aktivnosti.

Naziv: Identifikovanje trajnih rješenja za raseljena i interno raseljena lica i stanovnike kampa na Koniku – II faza

Ukupan budžet: 2,300.000 €

Aktivnost 1: Urbani razvoj stanovanja

Finansiranje: 1.000.000€ (Regionalni projekat – Sarajevska inicijativa – Beogradski proces)

Aktivnost 2: Socijalna inkluzija

Finansiranje: 700.000€

ZAKLJUČAK:

U pogledu obezbjeđivanja pomoći raseljenim i interno raseljenim licima u pribavljanju dokumenata, potrebnih za regulisanje statusa u Crnoj Gori, u okviru procesa «Sarajevska inicijativa», Ministarstvo unutrašnjih poslova Crne Gore je zaduženo da inicira i koordinira

radom Regionalne tehničke radne grupe za pojednostavljivanje procedura pribavljanja dokumentacije i organizovalo pet sastanaka Regionalne radne grupe.

Radna grupa je zaključila da lica rođena u republikama bivše SFRJ i SRJ, ne mogu postati lica bez državljanstva, jer se državljanstvo može steći porijeklom (upisom, naknadnim upisom ili utvrđivanjem), dok dijete nezavisno od republike, sada države rođenja, državljanstvo može steći po državljanstvu roditelja.

*****

Na kraju Kontrolnog saslušanja, Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je istakao da za rješavanje statusa raseljenih i interno raseljenih lica u Crnoj Gori, osim dobre volje, treba puno sredstava, kao i da je neophodno veće uključivanje zemalja porijekla ovih lica u cilju rješavanja njihovih problema i pomoć, prije svega finansijska, od strane međunarodnih organizacija. Crna Gora je do sada učinila mnogo, ali je neophodno nastaviti aktivnosti i uspostaviti saradnju sa drugim državama kako bi se ova problematika trajno riješila.

Odbor za ljudska prava i slobode **jednoglasno** je odlučio da podnese Izvještaj i predloži Skupštini da, saglasno članu 77 stav 2 Poslovnika, usvoji

Z A K L J U Č A K

1. Skupština konstatuje da je problem raseljenih i interno raseljenih lica u Crnoj Gori evidentan, ali da Crna Gora u kontinuitetu ulaže napore da se njihov status reguliše, što je u maju 2012. godine u Pozitivnom mišljenju Evropske komisije, u poglavlju **Antidiskriminatorska politika** apostrofirano: **Crna Gora je učinila značajne korake i znatno napredovala u ovoj oblasti.**

2. Skupština s pravom ocjenjuje da Crna Gora može biti ponosna na svoj dugogodišnji pozitivan odnos prema raseljenim i interno raseljenim licima kojima je pružila utočište, jer su to lica koja su izbjegavajući ratne sukobe na prostorima bivše Jugoslavije svoju sigurnost pronašla u Crnoj Gori. Po ocjeni Skupštine, iako više od deset godina nema ratnih dešavanja na prostoru bivše Jugoslavije, ona lica veću sigurnost nalaze u Crnoj Gori, nego u zemljama porijekla, što samo za sebe govori da je Crna Gora dosta uradila za ove ljude, iako rješavanje statusa raseljenih i interno raseljenih lica predstavlja veliki problem za Crnu Goru

3. Skupština izražava zahvalnost predstavnicima međunarodne zajednice koji su, pažljivo prateći cjelokupan proces rješavanja statusa raseljenih i interno raseljenih lica, pohvalili brojne aktivnosti koje Crna Gora ulaže u cilju rješavanja njihovog statusa u Crnoj Gori, podržavajući njihove stavove da je za raseljena i interno raseljena lica veoma važno da budu integrisani u lokalnu zajednicu, a regulisanje njihovog statusa ključno kako bi dobili pristup pravima u zemlji u kojoj borave, kao i da je Vlada Crne Gore preduzela niz veoma značajnih aktivnosti na tom planu, naročito jer je pomagala raseljenim i interno raseljenim licima da i preko ambasada

dobiju neophodna dokumenta za regulisanje njihovog statusa u Crnoj Gori. Značajnim su ocijenjene aktivnosti Vlade Crne Gore na pojednostavljivanju procedura za regulisanje statusa raseljenih i interno raseljenih, a Skupština dijeli njihovo mišljenje, da bi se postigao krajni cilj i trajno riješio status raseljenih i interno raseljenih lica, neophodna je regionalna koordinacija kao i pomoć međunarodnih organizacija, jer Crna Gora sama ne može riješiti sva ova pitanja.

4. Skupština s toga smatra veoma značajnim što se Crna Gora bavi rješavanjem statusa raseljenih i interno raseljenih lica, kako na strateškom i zakonodavnom, tako i na operativnom planu, na nacionalnom nivou, ali i u okviru širih regionalnih inicijativa poput Sarajevskog procesa i Regionalnog stambenog programa zbog čega je Zakonom o strancima, raseljenim licima iz Hrvatske, Bosne i Hercegovine i interno raseljenim sa Kosova omogućeno da dobiju status rezidenta. Smanjenjem administrativnih barijera (taksi) stvoreni su bolji uslovi za dobijanje tog statusa. Crna Gora je značajno unaprijedila pristup dokumentaciji i tržištu rada svim uredno registrovanim izbjeglicama i raseljenim licima. Realizovani su brojni programi pravne i neposredne praktične pomoći u kompletiranju dokumentacije neophodne za dobijanje ličnih dokumenata i regulisanje odgovarajućeg statusa u Crnoj Gori. To je omogućilo i bolji pristup ovih lica socijalnoj i zdravstvenoj zaštiti. Raseljenim i interno raseljenim licima, koja nemaju važeću putnu ispravu potrebnu za ostvarivanje prava na stalno nastanjenje, omogućeno je dobijanje privremenog boravka do obezbjeđivanja važeće putne isprave, a najduže tri godine od dana odobravanja tog boravka.

5. Skupština ocjenjuje da se aktivnosti u cilju rešavanja pitanja raseljenih i interno raseljenih lica u Crnoj Gori, a naročito Akcioni plan Vlade u vezi trajnog rešavanja statusa interno raseljenih lica koja borave u Kampu Konik I i II, čiji su nosioci, pored Vlade i nadležnih državnih organa, Glavni grad i međunarodni subjekti, odvijaju u skladu sa, u julu 2011. godine usvojenom Strategijom za trajno rešavanje pitanja raseljenih i interno raseljenih lica u Crnoj Gori od 2011.-2015. godine, sa posebnim osvrtom na Kamp Konik I i II i da su postignuti značajni rezultati.

6. Na osnovu iznijetih podataka Skupština pozdravlja napredak u praksi ispoštovanih ciljeva u vezi ove populacije, jer u proteklom dvadesetogodišnjem periodu, u Crnoj Gori su gradjena trajna stambena rješenja na 19 lokacija, čiji ukupni kapacitet iznosi 433 stambene jedinice. Istovremeno, na 7 lokacija su izgradjeni privremeni stambeni objekti, u ukupnom kapacitetu od 384 stambene jedinice. Podrška u obezbjeđivanju potrebnog materijala za individualnu stambenu gradnju je proširena na 337 raseljeničkih porodica. Ukupno je izgradjeno 1.154 stambenih jedinica za smještaj raseljenih i interno raseljenih lica u Crnoj Gori. Barake za privremeni smještaj interno raseljenih lica, pripadnika RAE populacije sa Konika, Kamp I i II, nijesu uključene u gore navedene cifre, s obzirom na kvalitet smještaja koji je ispod standarda, a koji je izgradjen za potrebe hitnog zbrinjavanja, 1999. godine. Najznačajniji donatori koji su pružali podršku Vladi Crne Gore u naporima na pružanju smještaja za raseljene u Crnoj Gori su njemačka vlada kroz njemačku NVO Help, švajcarska vlada kroz Agenciju za razvoj i saradnju, UNHCR i Evropska unija.

7. Skupština ocjenjuje da je, u vezi sa trajnim rješavanjem raseljenih u regionu kojim bi se riješio dugotrajni humanitarni problem koji ima političku i socijalnu dimenziju, veliki doprinos dala Ministarska konferencija održana 7. novembra 2011. godine u Beogradu, kada su četiri zemlje iz regiona: Srbija, Hrvatska, Bosna i Hercegovina i Crna Gora potpisale Deklaraciju koja predstavlja spremnost

zemalja regiona da pitanje izbjeglica bude riješeno trajno i na održiv način, kao uslov stabilnosti i dobrosusjedskih odnosa u regionu i kojom su se Vlade ovih zemalja obavezale da obezbijede svu neophodnu političku, materijalnu, pravnu i svaku drugu podršku potrebnu za okončanje procesa i omogućavanje izbjeglicama da žive kao ravnopravni građani, bez diskriminacije u bilo kom obliku.

S toga Skupština, u cilju olakšavanja procedura u pribavljanju dokumenata neophodnih za regulisanje statusa raseljenih i interno raseljenih lica, pozdravlja, u sklopu procesa Beogradska inicijativa, održavanje dosadašnjih sastanka Regionalne tehničke radne grupe za rješavanje ovog pitanja kojom predsjedava Crna Gora, kojom prilikom su ostvareni značajni rezultati, jer je Crna Gora animirala nadležne organe regiona da aktivnije pristupe rješavanju pitanja raseljenih, interno raseljenih i izbjeglih lica i otklonila sve nedoumice ili eventualne prepreke u pribavljanju dokumenata i utvrđivanju državljanstva ovih lica.

8. Skupština pozdravlja rezultate Donatorske konferencije u Sarajevu, 22. aprila 2012. godine, na kojoj je svaka od zemalja regiona mogla da aplicira onim projektima kojim će se doprinijeti rješavanju statusa raseljenih i interno raseljenih lica, što je, po ocjeni Skupštine, značajan iskorak za trajno rešavanje izbjegličke priče, jer je to proces koji mora da bude zajednička tačka za sve zemlje regiona, kako bi se problemi raseljenih i interno raseljenih lica konačno riješili, koji bi trebao da omogući svim izbjeglicama smještenim u kolektivnim centrima adekvatna stambena rješenja i uspostavljen regionalni okvir za rješavanje stambenih potreba ugroženih lica, te stoga Skupština daje punu podršku Projektu, kojim je Crna Gora aplicirala na Donatorskoj konferenciji i kojim 6 063 lica u Crnoj Gori trebaju da dobiju krov nad glavom. Procijenjena vrijednost Projekta je 27.7 miliona €, od čega je učešće Crne Gore 15 %, a njegovom realizacijom izgradilo bi se 97 stanova, isporučio građevinski materijal za 120 stanova, izgradilo 60 montažnih kuća i 90 smještajnih jedinica u Domu starih u Pljevljima. Realizaciju Projekta bi vodila Razvojna banka Savjeta Evrope, a UNHCR i OEBS će brinuti o identifikaciji korisnika procesa.

9. Skupština ocjenjuje značajim poštovanje demokratskog principa u ostvarivanju **prava na integraciju** u cilju kog su za raseljena i interno raseljena lica preduzete sljedeće aktivnosti:

-U saradnji sa predstavnicima Delegacije EU urađena je Studija o trajnim rješenjima za izbjegla i raseljena lica i stanovnike Kampa Konik I i II u Crnoj Gori;

-Pripremljen je projektni zadatak za Nacionalnu IPA 2011 koji se odnosi na Kamp Konik I i II. Vrijednost ovog projekta je oko 3 miliona €. Iz izvora EU (IPA 2011) obezbijediće se 2,5 miliona €, dok bi kofinansiranje Vlade iznosilo 15% kontribucije EU. Modaliteti kofinansiranja biće predmet daljih konsultacija sa Delegacijom EU.

-U cilju zatvaranja Kampa Konik Glavni grad je odredio da se zona A i dio zone B u ukupnoj površini od oko 130.000m² jedinstveno planski razradi, tako da se stvore zakonske pretpostavke za racionalno urbanistički kvalitetno rješenje, u skladu sa propisanim normama. Vlada Crne Gore je opredijelila sredstva u iznosu od 100.000,00€ za izradu glavnog građevinskog projekta.

10. U cilju konačne realizacije ovog dugogodišnjeg otvorenog pitanja, Skupština ocjenjuje značajnim donošenje Nacionalnog stambenog programa za Crnu Goru, kojim je predviđeno obezbjedjenje sredstava za rješavanje stambenog pitanja za 6.063 lica (1.177 domaćinstava) koja spadaju u najranjivije kategorije (lica smještena u neformalnim kolektivnim centrima i ugrožena lica u privatnom

smještaju, sa posebnim osvrtom na Kamp Konik), a kroz koji je predviđena:

- gradnja 97 stambenih jedinica;
  - isporuka građevinskog materijala za 120 stambenih jedinica;
  - gradnja 60 montažnih kuća;
  - 90 smještajnih jedinica u Domu starih, Pljevlja.
- Ukupna vrijednost projekta: 27.696 miliona eura;
  - Kontribucija države: 15%, tj. 4.154 miliona eura;
  - Potrebna sredstva: 23. 542 miliona eura.

Skupština takodje podržava sprovođenje Nacionalnog stambenog projekta u više od 13 crnogorskih opština: Beranama, Andrijevici, Podgorici, Ulcinju, Nikšiću, Budvi, Rožajeama, Plavu, Herceg Novom, Baru, Danilovgradu, Tivtu, Pljevljima i dr. Ovaj program će značajno doprinjeti zatvaranju kampa Konik (najveći kolektivni kamp za raseljena lica u Crnoj Gori) i ostalih kolektivnih centara za smještaj raseljenih i interno raseljenih lica.

11. S toga konstatacije na strani 21 i 26 Izvještaja ECRI-ja, kojima se navodi da se Vlada više fokusira na dobrovoljni povratak lica na Kosovo ili raseljavanje u treće zemlje kao najznačajnija rješenja, a manje na integraciju u Crnu Goru i da su crnogorske vlasti utvrdile pretjerano komplikovanu proceduru za rješavanje statusa raseljenih i interno raseljenih lica, po ocjeni Skupštine, najblaže rečeno nepotrebno otvara sumnju u ono što je Crna Gora do sada uradila, kao i onim što je planirano Strategijom za trajno rješavanje pitanja raseljenih i interno raseljenih lica u Crnoj Gori od 2011.-2015. godine, jer sve dosadašnje aktivnosti Skupštine i Vlade, kao i nadležnih državnih organa, nedvosmisleno upućuju na zaključak da država izražava jasno opredjeljenje i sve čini kako bi se status ovih lica riješio.

Glavni grad, u skladu sa svojim finansijskim mogućnostima, pomaže raseljenim i interno raseljenim licima, a, između ostalog, ta lica su oslobođena plaćanja komunalija, a prostor na kojem se nalazi Kamp Konik I i II uskoro će morati biti oslobođen, jer će, u skladu sa razvojnim planovima Podgorice, na tom prostoru biti izgrađen reciklažni centar JP “Deponija”, iskazujući, na taj način, namjeru da se Kamp Konik zatvori, a njegovi stanovnici integrišu u crnogorsko društvo.

U tom smislu, podatak u Izvještaju ECRI-ja da Kamp Konik I i II predstavljaju segregaciju je, u odnosu na do sada urađeno, kao i planirane radnje, teška kvalifikacija, jer je Skupština Glavnog grada 16. februara 2012. godine donijela Odluku o učešću Glavnog grada u izgradnji objekata kolektivnog stanovanja sa pratećim sadržajem u cilju rješavanja stambenih problema interno raseljenih lica i stanovnika Kampa Konik I i II, stvarajući pretpostavke za početak realizacije ovog projekta, u partnerstvu sa Vladom Crne Gore. Učešće Glavnog grada sastoji se u obezbjeđivanju građevinskog zemljišta površine 13, 87 hektara, kao i naknade za

komunalno opremanje građevinskog zemljišta. Na toj lokaciji će, u okviru IPA Projekta “Identifikovanje trajnih rješenja za interno raseljena lica i stanovnike Kampa Konik”, započeti izgradnju 90 stambenih jedinica.

U ovom trenutku, raseljena i interno raseljena lica u Crnoj Gori ostvaruju prava jednako kao i crnogorski državljani: u oblasti rada, zapošljavanja, obrazovanja, socijalne i dječije zaštite, zdravstvene zaštite i osiguranja, kao i penzionog i invalidskog osiguranja.

12. Skupština ocjenjuje da kada je riječ o licima **koja žele dobrovoljno da se vrate u zemlje porijekla**, Crna Gora je i u toj oblasti dosta uradila, a Zavod za zbrinjavanje izbjeglica, u saradnji sa UNHCR-om, identifikuje lica koja žele da se vrate u zemlju porijekla. Crna Gora je obezbijedila zaštitu i pružala neophodnu pomoć velikom broju izbjeglica (u jednom periodu 130 000), kojih, prema poslednjim podacima i evidenciji koju vodi Komisija sa UNHCR-om, u našoj državi ima 8 850 raseljenih sa Kosova i 3 412 izbjeglih iz BIH i Hrvatske. S toga Skupština apeluje na sve da, u mjeri svojih nadležnosti i mogućnosti, utiču na lica čiji status nije riješen da podnesu zahtjeve za regulisanje statusa, da ne čekaju krajni rok, jer dosadašnje iskustvo ukazuje da građani više pažnje posvete rješavanju ovog pitanja neposredno pred istek utvrđenog roka.

13. Skupština smatra veoma značajnim:

- usvajanje u maju 2013. godine **Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o strancima kojim je rok za podnošenje zahtjeva za sticanje statusa stranca sa stalnim nastanjenjem produžen do 31. decembra 2013. godine**, a pravni okvir je unaprijeđen donošenjem Uredbe o načinu ostvarivanja prava raseljenih lica iz bivših jugoslovenskih republika i interno raseljenih lica sa Kosova koja borave u Crnoj Gori, kao i Pravilnika o dopunama Pravilnika o kriterijumima, načinu, uslovima i visini naknade za ostvarivanje prava na smještaj i ishranu u domu, studentski kredit, stipendiju i participaciju prevoza u cilju izjednačavanja ostvarivanja prava studenata sa statusom stranca sa stalnim nastanjenjem sa studentima koji imaju crnogorsko državljanstvo. Donošenjem Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti i Zakona o socijalnom stanovanju koji su usaglašeni sa Zakonom o strancima i sa tim normativnim aktima dodatno će se doprinijeti poboljšanju položaja raseljenih i interno raseljenih lica u Crnoj Gori, kao i aktivnosti kojim su:

- snižene ili ukinute administrativne takse, a troškovi za ličnu kartu iznose 10 eura, za stalno nastanjenje 10 eura i 5 eura za podnesak za administrativnu taksu, dok su u zemljama porijekla troškovi mnogo veći- takse iznose od 200 do 260 eura po osobi u zemljama porijekla,

- rešavanje stambenih pitanja ovih lica koje Crna Gora kroz IPA projekat pokušava riješiti,

- organizovanje „Bus posjeta“ Kosovu za pribavljanje ličnih dokumenata, u saradnji sa UNHCR-om - Zavod za zbrinjavanje izbjeglica organizovao je deset kolektivnih odlazaka na Kosovo za oko 450 najugroženijih lica, a posjete su imale izuzetno uspješan ishod, jer je većina lica uspjela da izvadi svu potrebnu dokumentaciju, a Crna Gora će, u skladu sa budžetskim mogućnostima, nastaviti sa organizovanjem ovih posjeta uz, kao i do sada, veoma značajnu pomoć UNHCR-a, OEBS-a i UNDP-a,

- širom Crne Gore održavaju se informativne kampanje gdje predstavnici državnih organa u direktnom susretu i razgovoru sa raseljenim i interno raseljenim licima, daju sve informacije o potrebnim dokumentima, načinu njihovog pribavljanja, a sve sa ciljem rješavanja pravnog statusa ovih lica u Crnoj Gori.

Zakon o strancima mora biti usklađen sa ostalim zakonima, kao što su Zakon o matičnim registrima, Opšti zakon o obrazovanju i vaspitanju i Zakon o socijalnoj i dječjoj zaštiti. Kada je riječ o zatvaranju Kampa Konik I i II, veoma je važno donošenje zakona o socijalnom stanovanju (Na dnevnom redu 8. sjednice Skupštine prvog redovnog zasijedanja u 2013. godini).

14. U pogledu obezbjeđivanja pomoći raseljenim i interno raseljenim licima u pribavljanju dokumenata, potrebnih za regulisanje statusa u Crnoj Gori, u okviru procesa «Sarajevska inicijativa», Ministarstvo unutrašnjih poslova Crne Gore je zaduženo da inicira i koordinira radom Regionalne tehničke radne grupe za pojednostavljivanje procedura pribavljanja dokumentacije i organizovalo pet sastanaka Regionalne radne grupe.

Radna grupa je zaključila da lica rođena u republikama bivše SFRJ i SRJ, ne mogu postati lica bez državljanstva, jer se državljanstvo može steći porijeklom (upisom, naknadnim upisom ili utvrđivanjem), dok dijete nezavisno od republike, sada države rođenja, državljanstvo može steći po državljanstvu roditelja.

15. Međutim, aktivnosti koje je Crna Gora preduzela u cilju rješavanja ovog pitanja neće biti dovoljne, već je veoma važno da se građani moraju više angažovati u rješavanju sopstvenog pravnog statusa, zbog čega Skupština apeluje na sve da, u mjeri svojih nadležnosti i mogućnosti, utiču na lica čiji status nije riješen da podnesu zahtjeve za regulisanje statusa, da ne čekaju krajni rok, jer dosadašnje iskustvo ukazuje da građani više pažnje posvete rješavanju ovog pitanja neposredno pred istek utvrđenog roka.

Ovo s toga što od polovine raseljenih i interno raseljenih lica koja borave u Crnoj Gori, a koja još uvijek nijesu riješila svoj pravni status, jedan broj nema interes da to i učini, koristeći prava i u Crnoj Gori i u zemlji porijekla. Međutim, stav je da se ovim licima iz bezbjednosnih razloga neće dozvoliti dvojna dokumenta, a na to će ukazati broj onih koji do kraja utvrđenog roka ne riješe svoj status, u cilju čega Skupština podržava Vladu da nastavi sa svim aktivnostima kako bi se trajno riješio njihov problem.

16. Skupština procjenjuje da pripadnici RAE populacije u Crnoj Gori generalno loše žive, da nijesu u potpunosti ispunjeni ni oni elementarni uslovi za normalan život. S toga kada je riječ o Kampu Konik, osim dislokacije Kampa, veoma je važno da se pripadnicima RAE populacije obezbijede elementarni uslovi za život u gradu i ostalim mjestima gdje budu živjeli. Imajući u vidu da djeca pripadnici RAE populacije neredovno pohađaju školu, ogroman broj nema ni osnovno obrazovanje, jer ih roditelji isključuju kako bi se od malih nogu bavili prosjačenjem, da je veoma izražen i problem ranog stupanja u brak, što je uzrokovano tradicionalnim i kulturološkim karakteristikama ove populacije, po ocjeni Skupštine, Vlada Crne Gore treba da preduzme dodatne mjere za uklanjanje tradicionalnih i kulturoloških karakteristika prisutnih kod ove populacije, a neophodna je obuka policije radi uspostavljanja kontakata sa pripadnicima RAE populacije. Uspostavljenjem bližih kontakata između policije i pripadnika RAE populacije stanje se može značajno poboljšati.

17. Ključnim rješenjem za probleme ove populacije, Skupština smatra obrazovanje pripadnika RAE populacije, a veoma važnim i da ciljna grupa budu roditelji djece pripadnika RAE populacije, kako bi se kod njih formirala svijest o tome da su njihova djeca u obavezi da pohađaju škole, čime bi se vremenom i poboljšao položaj cjelokupne populacije.

18. Skupština je pozitivnim ocijenila što u Crnoj Gori nije bilo slučajeva rasne diskriminacije kao i što je Vlada Crne Gore pristupila izmjenama i dopunama Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore i Zakona o zabrani diskriminacije, kojim će biti ustanovljen i standard rasne diskriminacije u skladu Preporukom ECRI-ja broj 7, čime će učiniti značajne korake na ispunjavanju preporuka ECRI-ja. Skupština ocjenjuje značajnom pohvalu da je Crna Gora ratifikovala značajan broj međunarodnih dokumenata i donijeli čitav niz zakona kojima je regulisala oblast ljudskih prava, kao i da će tekućom reformom pojedinih zakona doprinijeti shvatanju svih u Crnoj Gori da sve što država radi radi za bolji život građana, a ne zbog zahtjeva Evropske unije i drugih međunarodnih organizacija.

PREDSJEDNIK ODBORA

Dr Halil Duković

Prilog Kolegijumu Predsjednika Skupštine:

- Zapisnik sa Devete i Nastavka devete sjednice Odbora, održanih 30.aprila i 17.maja 2013. godine i
- CD-audio snimak Devete i Nastavka devete sjednice Odbora

Dostavljeno:

- Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, pomoćnici ministra za ljudska i manjinska prava, Blanki Radošević-Marović, nacionalni koordinator ECRI-ja za Crnu Goru,
- Šef i članovi Delegacije Skupštine CG u PSSE, dr Zoran Vukčević
- Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Šučko Baković,
- Koordinator Koordinacionog odbora za praćenje realizacije Strategije za trajno rješavanje pitanja raseljenih i interno raseljenih lica, sa posebnim osvrtom na Kamp Konik I i II, Predrag Bošković,
- Ministarstvo unutrašnjih poslova, ministar mr Raško Konjević,
- Uprava policije, v.d. direktora Slavko Stojanović,
- Rukovodilac Centra za ljudska prava Pravnog fakulteta u Podgorici i član ECRI-ja iz Crne Gore, mr Siniša Bjeković,
- Željko Šofranac, direktor Zavoda za zbrinjavanje izbjeglica.

predstavnicima relevantnih međunarodnih organizacija sa sjedištem u Crnoj Gori:

- Delegacije Evropske unije u CG, Šef Delegacije, **ambasador Mitja Drobnič**,
- OEBS- šef Misije, ambasador **Lubomir Kopaj**,
- UNHCR- otpravnica poslova, **Indumathi Mohandas** i
- UNICEF- šef Predstavništva, **Benjamin Perks** i

predstavnicima NVO koje vrše monitoring rada Odbora

- Borislav Raonić, programski direktor NVO „Građanska alijansa”

